

Asistivní technologie

– nové možnosti pro sociální služby v 21. století

Asistivní technologie – technologie, které již dnes mají a do budoucna pravděpodobně ještě posílí svůj vliv na kvalitu života nejen znevýhodněných skupin naší populace, ale i jejich okolí. Mohou pomáhat v oblasti sociálních služeb u osob se zdravotním postižením, neformální péči u seniorské populace, v oblasti péče o děti či v oblasti telemedicíny. Obecně lze říci, že se jedná o jakékoliv prostředky, které napomáhají lidem překonávat jejich znevýhodnění, ale zároveň jakožto jakýsi nadstavbový model kvality k tomu zvyšují i jejich soběstačnost, bezpečí, nezávislost a umožňují tak mj. zachovávat či rozvíjet sociální kontakty. Asistivní technologie je možné klasifikovat dle určitých kritérií, a to např. dle jejich účelu, povahy (fixní x mobilní) či fyzikální podstaty. Konkrétně se může jednat například o kompenzační či inkluzní pomůcky, rozličné zdravotní prostředky či zařízení/ služby telemedicíny, automatizované péče a jiné/další.

Nové možnosti a trendy pro sociální služby – to je v současné době především všeobecný trend digitalizace, který dopadá jistou vahou i na sociální sektor a jehož jsou asistivní technologie a jejich zavádění do sociální oblasti součástí. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) proto v rámci svých minulých projektů – především Podpora procesů v sociálních službách, ale i aktuálních systémových projektů Rozvoj systému sociálních služeb (dále jen „RSSS“) s reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739, hrazeným z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR realizovalo, realizuje a do budoucna plánuje realizovat aktivity podporující rozvoj a implementaci asistivních technologií do sektoru sociálních služeb.

MPSV aktuálně pracuje v rámci pracovní skupiny k tématu asistivních technologií v projektu RSSS na tvorbě Implementačního plánu asistivních technologií a jejich využití, který bude dokončen do konce roku 2022. Cílem tohoto vznikajícího implementačního plánu je kromě obecného cíle podpory transformace a deinstitucionalizace a rozvoje komunitních sociálních

služeb v České republice především poskytnout ucelený pohled na prostředí u nás související s problematikou podpory zdravého stárnutí s využitím asistivních technologií a současně také poskytnout přehled o stavu asistivních technologií a jejich využití ve vazbě na platný právní rámec. Dalším úkolem tohoto plánu je zabývat se klíčovými otázkami v ekonomické a technické oblasti s cílem podpoření osvěty asistivních technologií a souvisejících služeb v kontextu dnešní doby. Dokument si klade za cíl postihnout všechny významné oblasti ovlivňující efektivitu využívání asistivních technologií a navrhnout směr jejich rozvoje tak, aby vzniklé prostředí co nejefektivněji napomáhalo jejich správnému přijetí. V rámci tohoto implementačního plánu taktéž tvoříme mj. minimální standardy asistivních technologií a návrhy optimální sociální služby.

Další z aktivit na podporu rozvoje a implementace asistivních technologií do praxe byl ve třetím čtvrtletí roku 2021 výzkum realizovaný společností IdeaSense, s.r.o., který se zaměřoval na využívání asistivních technologií ve vybraných zařízeních sociálních služeb určených pro seniory. Hlavními cíli výzkumu bylo zjišťovat povědomí a postoje k možnosti implementace a využití asistivních technologií v rámci základní péče o klienty, dále zmapovat, posoudit a vyhodnotit příležitosti, kde by konkrétní asistivní technologie mohly přidat reálnou hodnotu v kontextu každodenního provozu DZR/DS a také zmapovat, posoudit a vyhodnotit překážky, které by mohly zabránit smysluplnému nasazení konkrétních technologií v DZR/DS. V rámci výzkumu byly mj. vytypovány oblasti, ve kterých MPSV vnímá potenciál jednotlivých asistivních technologií být pro sociální služby přínosné a tyto oblasti byly následně ověřovány. Jednalo se celkem o osm oblastí: předcházení nebezpečným situacím při zachování principu důstojnosti a soukromí, světla pro větší bezpečí a komfort, manipulace s klienty (polohování, zvedání), teplotní komfort, dále o průběžné zaznamenávání úkonů a předávání informací o klientech, signalizaci nebezpečné situace a včasné re-

akce, rozvoj a aktivizace klientů a oblast času na péči. Výsledky výzkumu ukázaly, že zapojené DZR a DS již řadu asistivních technologií v současné době využívají a mnohé další pilotně testují. Využitelnost jednotlivých asistivních technologií lze dle výsledků výzkumu stanovit podle toho, jaký je vnímaný přínos pro klienty i pracovníky (tj. jaký mají dané AT potenciál zkvalitnit péči o klienty, ale i usnadnit práci pracovníkům), a to vše s přihlédnutím na očekávanou náročnost implementace dané technologie do ostrého provozu. Výzkum taktéž přinesl seznam technologií vhodných pro pilotní běh. Jednalo se především o technologie málo náročné na provoz (světelná čidla a LED noční osvětlení) a také o technologie s velkým potenciálem (GPS trackery a senzory průchodu, SOS dohledové náramky či tablety pro dostupné záznamy o klientech).

I přesto, že je rozvoj asistivních technologií v poslední době enormní, jejich potenciál je stále nedostatečně využitý a je třeba s ním pracovat. Svoji roli zde hraje několik faktorů – od mnohdy vyšší technologické náročnosti a složitých funkčních mechanismů po nedostatečně legislativní ukotvení. MPSV aktuálně oblast asistivních technologií podporuje např. v rámci investic na sociální služby (REACT-EU, Národní plán obnovy či Národní dotační program). S ohledem na skutečnost, že s sebou nezměrné množství nových technologií přináší neustálý tlak na integraci produktů do každodenního života, a tedy na koncového uživatele, je nutné se otázkou implementace těchto technologií do budoucna více zabývat. Mimo to je také důležité zabývat se otázkou zajištění bezpečnosti v rámci asistivních technologií, které musí respektovat důstojnost a soukromí klientů. Asistivní technologie by klienty neměly zatěžovat či omezovat v pohybu nebo je dostávat do jakýchkoli nepříjemných situací svojí složitostí, a také by se měly vyvarovat, respektive omezit na minimum, využívání video/akustických prvků, silně směřujících k možné invazi a narušení soukromí uživatele.

¹ IdeaSense. Výzkum zaměřený na asistivní technologie v zařízeních sociálních služeb určených pro seniory. 2021. s.3.

